

DOI: 10.18372/2415-8151.17.14352

УДК 739.2

Триколенко Софія Тарасівна¹,

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри основ архітектури та дизайну

Національний авіаційний університет (Київ, Україна)

E-mail: baronessainred@gothic.com.ua,

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАЧІ ПРИРОДНИХ ФОРМ У ВИРОБАХ МАЙСТЕРНІ ТВОРЧОСТІ «ВООБРАЖАРІУММ»

Анотація. Стаття знайомить читачів із творчістю одеської ювелірної майстерні «Воображаріумм», характерний почерк якої легко впізнати за використанням природних форм мінералів та створення оправ у вигляді металевих самородків із декоративним гальванічним нанесенням міді. Майстри використовують також поєднання мінералів із деревом – синтез природних матеріалів утворює унікальні концепції, які втілюють ідею єдності елементів природи, екологічність та чистоту довкілля. Природні форми у творчості майстрів постають у різних іпостасях – у вигляді необроблених мінералів, синтезу мінералів й деревини, передачі живих істот та рослин у реалістичному чи стилізованому вигляді. Розглянуто історію становлення ювелірної майстерні, творчий шлях майстрів, індивідуальні прийоми їхньої роботи. Проаналізовано конкретні приклади, виявлено основні художні прийоми передачі природних форм. Проведено змістовні паралелі між принципово різними концепціями вирішення прикрас. Визначено, що залучення необроблених матеріалів надає виробам майстрів-ювелірів особливої органічності, а використання техніки гальваніки дало можливість ідеально передавати структури натуральних об'єктів.

Ключові слова: мінерали, камені, мідь, метал, дерево, комахи, квіти, листя, «Воображаріумм», ювелірне мистецтво, природні форми, самородки.

¹ © Триколенко С.Т.

Постановка проблеми. Сучасне ювелірне мистецтво являє собою потужний синтез матеріалів, технік, художніх мов, композиційних рішень. Оглядаючи історію становлення ювелірного мистецтва, варто розпочати з таких аспектів, як самовираження: пошук власного, індивідуального й неповторного стилю завжди змушував і жінок, і чоловіків підбирати прикраси, які б якнайкраще втілювали їхню внутрішню суть, а також пасували до певного одягу, відповідали конкретному настрою або ж демонстрували увагу до певних подій. Здавна прикраси втілювали не лише декоративну, а й захисну фізичну і сакральну функції. Природні мотиви споконвіку були одними з найбільш улюблених та розповсюджених в ювелірному мистецтві всіх країн та народів. Зокрема, до наших часів збереглися численні зображення рослин і тварин. Згадуючи провідні музейні колекції світу, варто назвати знамениті єгипетські прикраси із зображеннями стилізованих рослин, тварин та комах; грецькі прикраси, на яких реалістично передані певні рослини і тварини, скіфські коштовності, що втілюють радше узагальнені образи представників рослинного й тваринного світу. Любов до мінералів й віра у їхні цілющі та сакральні властивості стимулювала пошуки можливостей залучення їх до ювелірних композицій [1, с. 541].

Сучасні художники-ювеліри також звертаються до природних форм, втілюючи у своїх виробах стилізовані або реалістичні зображення рослин, тварин, комах. Активно використовуються необроблені або частково оброблені мінерали. Розвивається залучення не ювелірних матеріалів, які нині стають все популярнішими. Зокрема, прикраси із дерева, які раніше вважалися не ювелірними а виконували суто декоративну роль, нині доповнюються коштовними мінералами й стають повноцінними елементами коштовних виробів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження сучасних тенденцій в українському ювелірному мистецтві, використання новітніх матеріалів та художніх мов знаходять виявлення в поодиноких працях українських дослідників, критичних відгуках й оглядових статтях. Зокрема становлення

вітчизняних ювелірних шкіл на базі державних учбових закладів та авторських майстерень протягом другої половини ХХ століття розглядають Л. Пасічник [1], З. Чегусова [8], та О. Роготченко [3]. Безпосередньо сучасним митцям присвячені статті О. Росинської [4], О. Триколенко [7], С. Триколенко [5, 6], І. Поп'юка [2].

Мета Метою даної роботи є виявлення особливостей художньої передачі природних форм, нових принципів поєднання матеріалів на прикладах виробів майстерні творчості «Воображаріумм».

Основна частина. Використання натуральних природних об'єктів для створення ювелірних виробів відоме здавна, проте саме на початку ХХІ століття набуло масштабнішого розповсюдження. На цей же час припадає і посилена увага суспільства до екологічних питань, яка знаходить виявлення і в ювелірному мистецтві. Все більше майстрів залучають до своїх виробів мінерали природних, необроблених або частково оброблених форм. Підводиться на новий рівень використання органічних матеріалів, таких, як деревина, шкіра, глина. Відтепер прикраси із них вважаються не просто дешевими аналогами біжутерії, а здобувають право розглядатися поруч із коштовностями.

У даній статті я хочу ознайомити читачів із творчістю майстерні ювелірного мистецтва «Воображаріумм», основним спрямуванням якої є використання натуральних об'єктів для своїх виробів. Вони створюють унікальні прикраси, основою для яких виступають природні матеріали: необроблені мінерали, рослини, квіти, комахи, дерево. За допомогою гальваніки органічні об'єкти вкриваються шаром міді, застигаючи таким чином на десятиліття й стаючи твором мистецтва. Концепції прикрас базуються на візуальному втіленні філософської ідеї єдності людини і природи, нерозривного синтезу природи і мистецтва. Унікальні силуети кристалів зумовлюють їхню художню цінність, що втрачається внаслідок стандартної обробки, яку так цінують промислові виробники. Синтез мінералів та дерева втілює також взаємозв'язок між елементами світобудови. Майстри «Воображаріумм» створюють як

самостійні прикраси, так і аксесуари до одягу та сумок. З металів майстри найчастіше використовують мідь, яка чудово пасує до всіх мінералів й досконало огортає природні форми [1, с. 542]. Окремі прикраси додатково подрібнюють та вкривають емаллю.

«Воображаріумм» – сімейна майстерня, яку заснували Оксана Католиченко та Сергій Овчинников. Оксана за фахом дизайнер інтер'єрів, займається також дизайном одягу; у ювелірній справі працює з металами. Сергій має будівельну освіту, виготовляє прикраси із дерева. Гальваніку і ювелірне мистецтво майстри освоїли самостійно, перебираючи безліч інформаційних джерел, експериментуючи, навчаючись на власних помилках. Натхненний творчий процес довів, що для людей, які бачать свої цілі, немає нічого неможливого. За словами Оксани, вона завжди любила навчатися новому, отримує надзвичайне задоволення від творчості. Перед тим, як захопитися створенням прикрас із металу, вона працювала із бісером, батиком, валянням. Ці техніки простежуються також і в теперішніх її прикрасах – колористичні палітри, складні лінії оправ певною мірою нагадують розписи по тканині. Історія звернення майстрів до гальваніки включає в себе не лише прагнення навчитися новій техніці, а й своєрідний азарт: Оксана вирішила освоїти техніку, яку називали занадто складною. Потім настав етап знайомства з мінералами, вивчення їхніх структурних особливостей, кольорових забарвлення, цілющих й сакральних властивостей. Сергій спочатку допомагав дружині наносити гальванічне покриття, потім сам захопився створенням прикрас. Він віддає переваги дереву, створюючи неймовірні форми виробів [2, с. 21].

Докладний огляд виробів майстерні варто розпочати з персня, у якому поєднано шматочок частково обробленого халцедону й дерева. Із деревини виготовлено оправу, яка має чіткий відполірований контур. Халцедонова вставка демонструє красу внутрішньої друзи, рельєфність якої нагадує гірське провалля. Загальний силует виробу подібний до зрізаної краплини. Золотистий колорит дерев'яної оправы підкреслює прохолодний відтінок каменю. Перстень «ЕКЗОпірита вежа»

має масштабну дерев'яну оправу правильної конусоподібної форми, на відшліфованій верхній частині якої закріпленій крупний кристал сірого піриту. Композиція зміщена від центру: фантастична вежа, виростаючи з гладкої поверхні, немов стоїть на краю площі. Тут спостерігається певна змістовна інверсія – не дерево проростає з кам'яної поверхні, а навпаки – камінь із дерева. Поєднання суворих геометричних й витончених заокруглених форм постає перед нами в персні «Блакитна лагуна», виготовленому з дерева та бірюзи. Насичений блакитний колір вставки жваво контрастує із золотистим кольором оправы, яка нагадує піщаний берег. Розглядаючи персні з філософської точки зору, варто відзначити подібність структури мінералу та дерева, що свідчить про їхню нерозривну органічну єдність. Взаємозв'язок між елементами природи – один з основних лейтмотивів творчості майстерні.

Подібну філософську концепцію на тлі принципово іншого художнього та конструктивного рішення втілює гарнітур «Гриби». Він складається з сережок та кулона, виготовлених із міді та кристалів гірського кришталю. В цих виробках елементи оправы являють собою не лише засіб закріплення вставки, а ще й важливий структурний елемент загальної композиції. З прозорих білуватих кристалів виростають крупні, проте надзвичайно тендітні кущики поганок. Серед стебел та шапочок ховаються кріплення, а нижня частина, що утримує кристал, виготовлена у вигляді паростків моху, які подекуди сягають середини вставки. Для посилення об'єму та тонального сприйняття, а також для більшої натуралістичності мідні елементи додатково зачорнені й частково відполіровані. Таким чином гриби здаються ще більш натуральними, а концепція поєднання їх з призма подібними кристалами надає гарнітуру образу фантастичності, казковості.

Невеликі гриби використані також у персні «Равлик-мандрівник», проте тут художнє рішення абсолютно інше. Художній задум цього равлика абсолютно інакший: за сюжетом, це фантастичний равлик – міжзор'яний мандрівник, який поєднує в собі елементи природи і здобутки цивілізації. Ювелірне вирішення синтезувало природні форми й деталі

годинникових механізмів, які асоціюються з технічним прогресом. Варто зазначити, що використання годинникових механізмів у ювелірних прикрасах межі ХХ – ХХІ століття стало буденним явищем. Зокрема, субкультура стімпанк визначає годинник як основний ідентифікаційний елемент, а майстри, що працюють в цьому напрямку часто обирають механізми в якості домінуючих та підпорядкованих фрагментів. Повертаючись до конкретного персня, варто звернути увагу на його колористичне вирішення: червонуватий колір міді додатково підчорнений, що надає поверхні об'єму та фактурності. Деталі годинникового механізму залишаються сірими – такий контраст принципово відділяє людські надбання від природи.

Стилістика стімпанку присутня і у низці стилізованих комах. Майстри «Воображаріумм» іноді використовують справжніх комах для виготовлення прикрас, проте гарно збережені померлі комахи зустрічаються не часто, тому більшу частину їх «комашиних» виробів становлять синтезовані природні й технічні елементи. Зокрема, кулон «Цикада» зіставлений з насіння клену, декоративних елементів та годинникових механізмів. Всі складові вкриті мідною гальванікою, а тільце формує крупний необроблений аметист. Аналогічно виготовлена брошка «Мушка»: білий кристал тільця став основою для синтезованих з насіння клену й декоративних намистин крил та голови. Проте ця фігурка посріблена і частково зачорнена. Її сірий колорит надає їй більшій реалістичності. Ще один приклад – сережки «Молькі». Вони, як і попередні прикраси, виготовлені з насіння клену, проте тут відсутні кристали-тільця, а мідна поверхня вкрита зеленою емаллю. Розглянувши різні прийоми виготовлення прикрас-комах, можна виокремити спільні риси, які виражаються в принципах асоціативного підбору матеріалів (насіння клену, декоративні намистини, деталі годинникових механізмів), та прийоми колористичної обробки (чорніння по міді, посріблення, емаль).

Висновки. Вироби майстрів «Воображаріумм» вражають своєю високохудожньою оригінальністю, змістовною

насиченістю та технічною витонченістю. За словами Оксани та Сергія, на творчість їх надихають любов; природа з її нескінченною скарбницею рослин, квітів, плодів; і, безумовно, камені, які самі собою являють довершені витвори мистецтва. Подорожуючи, вони завжди підбирають матеріали, з якими працюватимуть – мінерали, листки, квіти, насіння для гальванічного покриття. Оригінальні поєднання природних матеріалів, їх візуальна та змістовна взаємодія виводять мистецтво «Воображаріумм» на новий художній рівень, який почав формуватися на початку ХХІ століття, а нині потужно розвивається. Синтез натуральних деталей у межах єдиного виробу або навіть єдиного структурного фрагмента подає ідею єдності всіх елементів світобудови. Екологічна тематика, втілена майстрами за допомогою ювелірних засобів виразності, постає перед глядачем в максимально зрозумілій формі.

Перспективи подальшого дослідження. Передача краси природних творінь засобами ювелірного мистецтва завжди була, є і буде найкращим прикладом взаємодії людства й довколишнього світу. Творчість майстрів «Воображаріумм» втілює її якнайкраще, а отже, залишається чудовим полем для подальших мистецтвознавчих й культурологічних досліджень.

Література

1. *Пасічник Л. В.* Сучасне ювелірне мистецтво України: творчі пошуки та знахідки провідних майстрів Криму / Л. В. Пасічник // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. - 2013. - Вип. 19(1). - С. 145-149
2. *Поп'юк І.* Творчість сучасних буковинських майстрів художнього металу / Ілля Поп'юк // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. Зб. наук. праць [гол. ред. Г. Скрипник] НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ, 2007. — Вип. 7. — С. 88—91.
3. *Роготченко О.* Ювелірне мистецтво України ХХ сторіччя: Особливості розвитку / О. Роготченко // Сучасне мистецтво. - 2013. - Вип. 9. - С. 117-127.

4. *Росинська О.* Сучасне ювелірне мистецтво Буковини / *О. Росинська // Образотворче мистецтво.* — 2009. — №3(71). — С. 101—102.
5. *Триколенко С. Т.* Застигла природа в творчості майстерні "Воображаріумм" / *Софія Тарасівна Триколенко // Науковий вісник Національного музею історії України. Збірник наукових праць.* / *Софія Тарасівна Триколенко.* — Київ, 2019. — С. 541–556.
6. *Триколенко С.* Уява природи безмежна – краса необроблених каменів у творчості майстерні «Воображаріумм» / *С. Триколенко. // Коштовне та декоративне каміння.* – 2018. – №3. – С. 21–24.
7. *О. Триколенко, С. Триколенко.* Сирени Олександра Михальянца / *О. Триколенко, С. Триколенко. // Українська культура.* – 2012. – №6. – С. 50–51.
8. *Чегусова, З.* (2002). Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен. Київ: Атлант Юем СІ.

References

1. *Pasichnyk L. V.* Suchasne yuvelirne my`stecztvo Ukrayiny`: tvorchi poshuky` ta znaxidky` providny`x majstriv Kry`mu, Ukrayins`ka kul`tura: my`nule, suchasne, shlyaxy` rozvy`tku. - 2013. - Vy`p. 19(1). - S. 145-149
2. *Pop'yuk I.* Tvorchist` suchasny`x bukovy`ns`ky`x majstriv xudozhn`ogo metalu, Ukrayins`ke my`stecztvoznnavstvo: materialy`, doslidzhennya, recenziyi. Zb. nauk. pracz` [gol. red. G. Skry`pny`k] NAN Ukrayiny`, IMFE im. M. T. Ry`l`s`kogo. — Ky`yiv, 2007. — Vy`p. 7. — S. 88—91.
3. *Rogotchenko O.* Yuvelirne my`stecztvo Ukrayiny` XX storichchya: Osobly`vosti rozvy`tku, Suchasne my`stecztvo. – 2013. - Vy`p. 9. - S. 117-127.
4. *Rosy`ns`ka O.* Suchasne yuvelirne my`stecztvo Bukovy`ny`, Obrazotvorche my`stecztvo. — 2009. — #3(71). — S. 101—102.
5. *Try`kolenko S. T.* Zasty`gla pry`roda v tvorchosti majsterni "Voobrazhariumm", Naukovy`j visny`k Nacional`nogo muzeyu istoriyi Ukrayiny`. Zbirny`k naukovy`x pracz`. / *Sofiya Tarasivna Try`kolenko.* – Ky`yiv, 2019. – S. 541–556.

6. Try`kolenko S. Uyava pry`rody` bezmezhna – krasa neobrobлены`x kameniv u tvorchosti majsterni «Voobrazhariumm», Koshtovne ta dekoraty`vne kaminnya. – 2018. – #3. – S. 21–24.

7. O. Try`kolenko, S. Try`kolenko. Sy`reny` Oleksandra My`xal`yancza, Ukrayins`ka kul`tura. – 2012. – #6. – S. 50–51.

8. Chegusova, Z. (2002). Dekoraty`vne my`stecztvo Ukrayiny` kincyа XX stolittya. 200 imen. Ky`yiv: Atlant Yuem SI.

Аннотация:

Триколенко С. Т. Особенности подачи природных форм в изделиях мастерской творчества «Воображариумм». Статья знакомит читателей с творчеством одесской ювелирной мастерской «Воображариумм», характерный почерк которой легко узнать по использованию естественных форм минералов и созданию оправ в виде металлических самородков с декоративным гальваническим нанесением меди. Мастера используют также сочетание минералов с деревом – синтез природных материалов образует уникальные концепции, воплощающие идею единства элементов природы, экологичность и чистоту окружающей среды. Природные формы в творчестве мастеров возникают в разных ипостасях – в виде необработанных минералов, синтеза минералов и древесины, передачи живых существ и растений в реалистическом или стилизованном виде. Рассмотрена история становления ювелирной мастерской, творческий путь мастеров, индивидуальные приемы их работы. Проанализированы конкретные примеры, выявлены основные художественные приемы передачи естественных форм. Проведены содержательные параллели между принципиально разными концепциями решения украшений. Определено, что привлечение необработанных материалов придает изделиям мастеров-ювелиров особую органичность, а использование техники гальваники позволило идеально передавать структуры натуральных объектов.

Ключевые слова: минералы, камни, медь, металл, дерево, насекомые, цветы, листья, «Воображариумм», ювелирное искусство, естественные формы, самородки.

Abstract:

Sofia T. Trykolenko. Features of submission of natural forms in articles of image images. The article introduces readers to the creative work of the Odessa jewelry workshop "Vobarzharium", whose characteristic handwriting is easily recognizable by the use of natural forms of minerals and the creation of frames in the form of metal nuggets with decorative galvanic copper deposition. Masters also use a combination of minerals and wood – the synthesis of natural materials creates unique concepts that embody the idea of unity of elements of nature, environmental friendliness and cleanliness of the environment. "Imaginarium" is a family workshop founded by Oksana Catholichenko and Sergey Ovchinnikov. Oksana is a specialty interior designer, also a designer of clothing; works with metals in jewelry. Sergei has a construction background, manufactures decorations of wood. Galvanics and jewelry were mastered by the masters independently, going through many information sources, experimenting, learning from their own mistakes. Natural forms in the work of the masters appear in different forms – in the form of raw minerals, synthesis of minerals and wood, the transmission of living creatures and plants in a realistic or stylized form. The history of becoming a jewelry workshop, the creative way of craftsmen, individual techniques of their work are considered. Specific examples are analyzed, the main artistic methods of natural forms transfer are revealed. Significant parallels are drawn between the fundamentally different concepts of decorating. It is determined that the attraction of raw materials gives the products of the master jewelers special organic, and the use of electroplating technology has made it possible to perfectly convey the structures of natural objects.

Keywords: minerals, stones, copper, metal, wood, insects, flowers, leaves, "Imaginary", jewelry, natural forms, nuggets.

Стаття надійшла в редакцію 03.10.2019р.

Стаття прийнята до друку 25.02.2018 р.